

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ ĮSTATYMO NR. IX-1826 PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIIP-3512

Nr.
Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 straipsnio 3 dalimi ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2019 m. rugsėjo 25 d. sprendimo Nr. SV-S-1395 „Dėl įstatymų projektų išvadų“ 2 punktą, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

Iš esmės pritarti Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo Nr. IX-1826 pakeitimo įstatymo projektui Nr. XIIP-3512 (toliau – Įstatymo projektas), tačiau pasiūlyti Lietuvos Respublikos Seimui Įstatymo projektą tobulinti, atsižvelgiant į toliau pateiktas pastabas ir pasiūlymus:

1. Įstatymo projekto 2 straipsnio 4 dalyje dėstomos lygių galimybių sąvokos apibrėžtyje išbraukiamas pilietybės pagrindas. Tai neatitinka kitų Įstatymo projekto nuostatų, kuriose vardinami nediskriminavimo pagrindai, be to, Įstatymo projekto aiškinamajame rašte nepagrįsta, kodėl šis pagrindas išbraukiamas. Todėl siūlytina šią Įstatymo projekto sąvoką tikslinti įtraukiant į ją pilietybės pagrindą.

2. Atsižvelgiant į Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos 5 ir 9 straipsnių nuostatas, Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių komiteto 2016 m. balandžio 20 d. pateiktose konvencijos įgyvendinimo rekomendacijose Lietuvai Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių komiteto išreikštą susirūpinimą dėl nenuosekliai vartojamos tinkamo sąlygų pritaikymo sąvokos, kalbant apie nediskriminavimo principą (2016 m. balandžio 20 d. Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių komiteto Baigiamosios pastabos dėl pirminės Lietuvos ataskaitos (CRPD/C/LTU/CO/1, p. 13), dėl nedidelio masto priemonių, kurių imtasi universalus dizaino principams skatinti fiziniame aplinkoje ir transporte, ir dėl nepakankamos pažangos šiuo klausimu (2016 m. balandžio 20 d. Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių komiteto Baigiamosios pastabos dėl pirminės Lietuvos ataskaitos (CRPD/C/LTU/CO/1, p. 21), taip pat į pateiktas rekomendacijas (2016 m. balandžio 20 d. Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių komiteto Baigiamosios pastabos dėl pirminės Lietuvos ataskaitos (CRPD/C/LTU/CO/1, p. 22), siūlytina į Įstatymo projekte detaliai išvardijamus nediskriminavimo pagrindus įtraukti atsisakymo sudaryti tinkamas sąlygas neįgaliesiems pagrindą.

3. Atsižvelgiant į poreikį nuo diskriminacijos apsaugoti asmenis, kurie turi sveikatos sutrikimų, pavyzdžiui, genų mutacijų, sukeliančių paveldimumo sutrikimo riziką, ar yra sirgę onkologinėmis ligomis, taip pat vadovaujantis gerąja Europos Sąjungos valstybių narių

(pavyzdžiui, Belgijos, Kroatijos, Suomijos, Prancūzijos, Latvijos, Lenkijos, Liuksemburgo) praktika, siūlytina į Įstatymo projekte detalai išvardijamus nediskriminavimo pagrindus įtraukti sveikatos būklės pagrindą.

4. Atsižvelgiant į tai, kad, įgyvendinant 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, iš dalies keičiančią Reglamentą (EEB) Nr. 1612/68 ir panaikinančią Direktyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EEB (*OL* 2004 m. *specialusis leidimas*, 19 skyrius, 5 tomas, p. 46), Europos Sąjungos valstybės narės ar Europos ekonominės erdvės valstybės piliečio šeimos narių sąvoka yra apibrėžta Lietuvos Respublikos įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties 2 straipsnio 4 dalyje, siūlytina Įstatymo projekto 2 straipsnio 3 dalyje atsisakyti Europos Sąjungos valstybės narės ar Europos ekonominės erdvės valstybės piliečio šeimos narių sąvokos, pateikiant nuorodą į įstatymą, kuriame jau apibrėžta Įstatymo projekto 2 straipsnio 3 dalyje nustatoma sąvoka.

5. Įstatymo projekto 2 straipsnio 11 dalies 6 punkte nustatoma, kad specialios laikinosios priemonės, taikomos siekiant užtikrinti lygybę ir užkirsti kelią lygių galimybių pažeidimui lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, nustatomos teisės aktais. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje laikomasi principinės nuostatos, kad svarbiausi visuomeniniai santykiai turi būti reguliuojami įstatymais (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2015 m. rugsėjo 29 d. nutarimas Nr. KT26-N15/2015 „Dėl Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 68 straipsnio 3 dalies ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1993 m. liepos 8 d. nutarimo Nr. 511 „Dėl biudžetinių įstaigų ir organizacijų darbuotojų darbo apmokėjimo tvarkos tobulinimo“ atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“) bei nuostatų, kad svarbiausi visuomeniniai santykiai turi būti reguliuojami įstatymais ir kad poįstatyminiais teisės aktais negalima nustatyti asmens teisės atsiradimo sąlygų (pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1995 m. spalio 26 d. nutarimas Nr. 2/95 „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ 10 straipsnio septintosios dalies nuostatos, taip pat dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994 m. sausio 26 d. nutarimo Nr. 55 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. lapkričio 15 d. nutarimu Nr. 470 patvirtintos Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ įgyvendinimo tvarkos dalinio pakeitimo“ 1.2 punkto nuostatos, 2.1 punkto ir jo 1, 2 bei 3 papunkčių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ ir kt.). Atsižvelgiant į tai, siūlytina nuostatą tikslinti ir 2 straipsnio 11 dalies 6 punktą vietoj nuostatos „teisės aktuose nustatytas laikinąsias specialias priemones“ įrašyti nuostatą „įstatymų nustatytas specialias laikinąsias priemones“.

6. Įstatymo projekte numatoma išbraukti šiuo metu galiojančio Lygių galimybių įstatymo 3 straipsnio 1 punkto nuostatą, pagal kurią šio įstatymo nuostatos netaikomos šeimos

ir privataus gyvenimo srityse. Kadangi Įstatymo projekto aiškinamajame rašte pateiktas pagrindimas susijęs tik su 2017 metais įsigaliojusiais Lygių galimybių įstatymo pakeitimais, kurie išplėtė lygių galimybių kontrolieriaus kompetenciją ir įgalino vykdyti prevencinę ir švietėjišką veiklą, lygių galimybių sklaidą, siūlytina šią nuostatą tikslinti, numatant, kad įstatymo nuostatos netaikomos šeimos ir privataus gyvenimo srityse, išskyrus atvejus, kai tai susiję su prevencinės ir švietėjiškos veiklos vykdymu bei lygių galimybių sklaida, Įstatymo projekto 3 straipsnį papildyti nauju punktu ir jį išdėstyti taip: „šeimos ir privataus gyvenimo srityse, išskyrus atvejus, kai tai susiję su prevencinės ir švietėjiškos veiklos vykdymu bei lygių galimybių sklaida.“

7. Įstatymo projekte išbraukiama šiuo metu galiojančio Lygių galimybių įstatymo 3 straipsnio 3 punkto nuostata, kuri nustato, kad įstatymas netaikomas religinėms bendruomenėms ir bendrijoms, jų arba jų narių įsteigtoms organizacijoms, kurių steigimo ar juos atitinkančiuose dokumentuose nustatyta, kad jų etosas paremtas religija ar tikėjimu, teikiant gaminius, prekes ir paslaugas religiniais arba tikėjimo tikslais. Atsižvelgiant į tai, kad atsisakius šios išimties kyla pagrįsta rizika, jog Lietuvos religinės bendruomenės ir bendrijos, jų arba jų narių įsteigtos organizacijos sulauks skundų, jeigu atsisakys suteikti paslaugas ir prekes asmenims, kurių nuosatos nėra suderinamos su religinės bendruomenės tikėjimu ir vertybėmis, siūloma šią išimtį įtraukti į Įstatymo projektą, papildant Įstatymo projekto 3 straipsnį šiuo metu galiojančio Lygių galimybių įstatymo 3 straipsnio 3 punkto nuostata: „religinėms bendruomenėms ir bendrijoms, jų arba jų narių įsteigtoms organizacijoms, kurių steigimo ar juos atitinkančiuose dokumentuose nustatyta, kad jų etosas remiasi religija ar tikėjimu, teikiant gaminius, prekes ir paslaugas religiniais arba tikėjimo tikslais“.

8. Įstatymo projekte išbraukiama šiuo metu galiojančio Lygių galimybių įstatymo 3 straipsnio 8 punkto nuostata, kuri nustato, kad įstatymas netaikomas švietimo ir ugdymo srityse, jeigu šio įstatymo nuostatų taikymas nesuderinamas su valstybinių ar privačių ikimokyklinio ugdymo įstaigų, bendrojo ugdymo mokyklų ar kitų švietimo įstaigų, kurių steigimo ar juos atitinkančiuose dokumentuose nustatyta, kad jų etosas paremtas religija ar tikėjimu, bendruomenių siekiu ugdyti vaikus religinės bendruomenės ar bendrijos vertybes palaikančioje aplinkoje. Atsižvelgiant į tai, kad remiantis dabartiniu reglamentavimu yra įsteigta nemažai mokyklų, ugdymo įstaigų, kurių steigimo ar juos atitinkančiuose dokumentuose nustatyta, kad jų etosas paremtas religija ar tikėjimu, šios įstatymo netaikymo išimties atsisakymas sukeltų neigiamą poveikį minėtoms ugdymo įstaigoms, pavyzdžiui, priėmus siūlomas pakeitimus, minėtose ugdymo įstaigose nebebūtų galima kelti reikalavimų, kad jų darbuotojų nuostatos būtų suderinamos su ugdymo įstaigos etosu. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, siūloma į Įstatymo projektą įtraukti minėtą įstatymo netaikymo išimtį, papildant Įstatymo projekto 3 straipsnį šiuo metu galiojančio Lygių galimybių įstatymo 3 straipsnio 8 punkto nuostata: „švietimo ir ugdymo srityse, jeigu šio įstatymo nuostatų taikymas nesuderinamas su valstybinių ar privačių ikimokyklinio ugdymo įstaigų, bendrojo ugdymo mokyklų ar kitų švietimo įstaigų, kurių steigimo ar juos atitinkančiuose dokumentuose

nustatyta, kad jų etosas remiasi religija ar tikėjimu, bendruomenių siekiu ugdyti vaikus religinės bendruomenės ar bendrijos vertybes palaikančioje aplinkoje.“

9. Atkreiptinas dėmesys, jog, įgyvendindama Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvenciją ir jos fakultatyvųjį protokolą, Lietuva įsipareigojo imtis visų būtinų priemonių, kad užtikrintų neįgalių vaikų visapusišką žmogaus teisų ir pagrindinių laisvių įgyvendinimą lygiai su kitais vaikais; visuose veiksmuose, susijusiuose su neįgaliais vaikais, pirmiausia atsižvelgiama į vaiko interesus (Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencija, 7–9 str.). Be to, Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos įgyvendinimo 2016 m. balandžio 20 d. pateiktose rekomendacijose Lietuvai Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių komitetas išreiškė susirūpinimą dėl neįgaliesiems vaikams netinkamų sąlygų mokytis bendrojo lavinimo mokyklose (2016 m. balandžio 20 d. Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių komiteto Baigiamosios pastabos dėl pirminės Lietuvos ataskaitos (CRPD/C/LTU/CO/1, p. 46) ir pateikė rekomendacijas (2016 m. balandžio 20 d. Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių komiteto Baigiamosios pastabos dėl pirminės Lietuvos ataskaitos (CRPD/C/LTU/CO/1, p. 47). Atsižvelgiant į tai, siūlytina 6 straipsnio 1 dalies 7 punktą išdėstyti taip: „7) sudaromos dėl negalios būtinos sąlygos mokytis ar studijuoti.“ Taip pat siūloma Įstatymo rengėjams numatyti 5 metų terminą šiai nuostatai įgyvendinti.

10. Kadangi Įstatymo projekto aiškinamajame rašte nurodoma, jog Įstatymo projekto 7 straipsnio bei 11 straipsnio nuostatos, reglamentuojančios darbdavio pareigą nediskriminuoti, papildomos ir patikslinamos, jas suderinant su Lietuvos Respublikos darbo kodekso 26 straipsnio nuostatomis, siūlytina į Įstatymo projekto 7 straipsnio 1 dalį įtraukti ketinimo turėti vaiką (vaikų) nediskriminavimo pagrindą, kuris yra įtvirtintas Darbo kodekso 26 straipsnio 1 ir 2 dalyse. Taip pat siūlome Įstatymo projekto 7 straipsnio 1 dalies 2 punkte jungtuką „ar“ keisti į „ir (arba)“, o po žodžių „šeimos planus“ įrašyti žodžius „įskaitant ketinimą turėti vaiką (vaikų)“. Atitinkamai turėtų būti patikslinamas ir Įstatymo projekto 11 straipsnis.

11. Įstatymo projekto 7 straipsnio 1 dalies 2 ir 8 punktuose siūlytina suderinti vartojamas sąvokas „darbo ieškantis asmuo“ ir „siekiantis įsidarbinti asmuo“.

12. Atkreiptinas dėmesys, kad Įstatymo projekto 7 straipsnio 1 dalies nuostatos turėtų būti suderintos su Darbo kodekso 26 straipsnio nuostatomis:

12.1. Įstatymo projekto 7 straipsnio 1 dalies 2 punkte po žodžių „darbo ieškančių asmenų“ turėtų būti įrašyti žodžiai „darbuotojų“, nes iš darbuotojų, vadovaujantis Darbo kodekso 26 straipsnio 1 dalimi, 27 ir 28 straipsniais, taip pat neturėtų būti reikalaujama pateikti atitinkamos informacijos;

12.2. Įstatymo projekto 7 straipsnio 1 dalies 3 punkte vietoj žodžio „kelti“ įrašyti žodį „tobulinti“, vietoj žodžio „mokymo“ įrašyti žodį „tobulėjimo“, vietoj žodžio „praktinio“ įrašyti žodį „praktinės“, atsižvelgiant į Darbo kodekso 26 straipsnio 2 dalies 2 punkte vartojamus terminus;

12.3. Įstatymo projekto 7 straipsnio 1 dalies 7 punkte siūlytina po žodžio „priekabiavimo“ įrašyti žodžius „seksualinio priekabiavimo“, vadovaujantis Darbo kodekso 26 straipsnio 1 dalim.

13. Kadangi Įstatymo projekto 21 straipsnio 1 dalimi keičiama lygių galimybių kontrolieriaus kasmetinių atostogų skaičiavimo tvarka, Įstatymo projekte turėtų būti įtvirtintos pereinamosios nuostatos, numatant, kaip būtų suteikiamos iki Įstatymo projekto įsigaliojimo sukauptos nepanaudotos kasmetinės atostogos.

14. Atsižvelgiant į Įstatymo projekto 27 straipsnio 1 dalies 6 punkte siūlomą nustatyti naują atsisakymo nagrinėti skundą pagrindą („yra nagrinėjamas“), Įstatymo projekte turėtų būti įtvirtintos šią nuostatą įgyvendinančios nuostatos, numatant, kokiems skundams (pavyzdžiui, kokių momentu pateiktiems) būtų taikomas naujas teisinis reguliavimas. Analogiška pastaba teikiama ir dėl skundų tyrimo terminų taikymo pagal Įstatymo projekto 28 straipsnį.

15. Taip pat atkreipiame dėmesį į tai, kad subjektinių teisių įgyvendinimo terminų nustatymas turėtų būti įstatymų reguliavimo dalykas, o įsigaliojus siūlomoms Įstatymo projekto 28 straipsnio 2 dalies nuostatomis atsirastų neapibrėžtumas ir neaiškumas, kokiais terminais skundas turėtų būti galutinai išnagrinėtas ir priimtas sprendimas dėl lygių galimybių pažeidimo, todėl siūlome nustatyti maksimalų terminą skundai išnagrinėti, pvz., 4 mėnesius.

Ministras Pirmininkas

Socialinės apsaugos ir darbo ministras